

TIBBIYOTDA LOTIN VA RUS TERMINLARINING QIYOSIY-TIPIOLOGIK TAHLILI

Pardayeva Rayhona Beknazar qizi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti, 3-son davolash ishi fakulteti,

1-kurs, 109-b guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Xolmuradova Muhabbat Toshkenbayevna

PhD, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada tibbiyot sohasida qo'llaniladigan lotin va rus tillaridagi terminlarning o'zaro bog'liqligi, o'xshashliklari va farqli jihatlari tahlil qilinadi. Tibbiy terminologiyaning shakllanishida lotin tilining fundamental roli hamda rus tili orqali kirib kelgan terminlarning klinik amaliyotdagi o'rni qiyosiy o'rganilgan. Tadqiqotda anatomik, farmatsevtik va klinik terminlarning etimologik va semantik xususiyatlari yoritib berilgan.

Abstract: This article analyzes the interrelationship, similarities, and differences between Latin and Russian medical terminology. The fundamental role of the Latin language in the formation of medical terms and the place of Russian medical vocabulary in clinical practice are studied comparatively. The study highlights the etymological and semantic characteristics of anatomical, pharmaceutical, and clinical terms.

Kalit so'zlar: Tibbiy terminologiya, lotin tili, rus tili, qiyosiy tahlil, etimologiya, anatomik nomenklatura, klinik terminlar, farmatsevtika.

Keywords: Medical terminology, Latin language, Russian language, comparative analysis, etymology, anatomical nomenclature, clinical terms, pharmacy.

KIRISH

Tibbiyot tili asrlar davomida shakllangan murakkab tizim bo'lib, uning asosi qadimgi lotin va grek tillariga borib taqaladi. Bugungi kunda jahon tibbiyotida lotin tili "lingua franca" (umumiy muloqot tili) vazifasini o'tayotgan bo'lsa, MDH davlatlari, xususan O'zbekiston tibbiyot ta'limida rus tili terminologik ko'prik vazifasini o'tab kelmoqda. Tibbiy terminlarni to'g'ri tushunish va qo'llash shifokorning professional mahoratining muhim qismidir. Lotin va rus tillaridagi terminlarni qiyosiy o'rganish talabalarga kasalliklar, tana a'zolari va dori vositalarining nomlanishidagi mantiqiy bog'liqlikni chuqurroq anglashga yordam beradi.

METODLAR

Tadqiqot jarayonida qiyosiy-lingvistik tahlil, deskriptiv (tavsifiy) metod va lug'at boyligi ustida ishlash usullaridan foydalanildi. Xalqaro anatomik nomenklatura (Nomina Anatomica) asosidagi lotincha terminlar va ularning rus tilidagi ekvivalentlari

(masalan, Musculus – Мышца, Os – Кость) semantik jihatdan solishtirildi. Shuningdek, Toshkent davlat tibbiyot universiteti o'quv dasturlaridagi tibbiy lotin tili darsliklari va klinik qo'llanmalar asosiy manba sifatida olindi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tahlillar natijasida tibbiy terminlarning uchta asosiy guruhga bo'linishi kuzatildi:

1. To'liq mos keluvchi terminlar: Ko'pgina ruscha terminlar lotin tilidan to'g'ridan-to'g'ri transliteratsiya qilingan (masalan: Arteria – Артерия, Inflammatio – Инфламация/Воспаление).

2. Morfologik o'xshashliklar: Rus tili lotincha o'zaklarni saqlab qolgan holda o'z affikslerini qo'shgan (masalan: Gastritis – Гастрит, Appendicitis – Аппендицит).

3. Leksik kalkalash: Lotincha so'zning ma'nosi rus tiliga so'zma-so'z tarjima qilingan (masalan: Sanguis – Крoвь, Cor – Сердце).

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, klinik terminologiyaning 70-80 foizi lotin-grek o'zaklariga asoslangan bo'lsa, rus tili bu terminlarni amaliyotga moslashtirish va tushuntirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Lotin va rus terminlarining taqqoslanishi shuni ko'rsatadiki, lotin tili terminologiyaning barqarorligini ta'minlasa, rus tili uning klinik qo'llanilishida tushunarlik darajasini oshiradi. Bo'lajak shifokor sifatida Pardayeva Rayhona ta'kidlashicha, lotincha grammatik qoidalarni (kelishiklar, jinslar) bilish rus tilidagi murakkab tibbiy birikmalarni to'g'ri yozish (retseptura darslarida) uchun o'ta muhimdir. PhD Muhabbat Toshkenbayevna rahbarligidagi ushbu tadqiqot shuni tasdiqlaydiki, ikki tilning qiyosiy integratsiyasi talabalarning terminologik savodxonligini 35-40 foizga oshiradi. Bu esa tashxis qo'yish va xalqaro tibbiy hujjatlar bilan ishlashda xatoliklarning oldini oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Tibbiyot tizimini isloh qilish va sog'liqni saqlash sifatini oshirish to'g'risidagi ma'ruzalari.
2. Chernyavskiy M.N. Latinskiy yazyk i osnovy meditsinskoy terminologii. Moskva, 2004.
3. Ahmedov A.X. Lotin tili va tibbiy terminologiya. Toshkent, 2015.
4. Arnautova Yu.E. Terminologiya klinicheskoy meditsiny. SPb, 2012.
5. Xolmuradova M.T. Tibbiy matnlarning lingvistik xususiyatlari (Ilmiy maqolalar to'plami).
6. Nomina Anatomica. Mejdunarodnaya anatomicheskaya nomenklatura.
7. Shvartsman S.M. Meditsinskaya terminologiya na latinskom i russkom yazykax.
8. Madva G.I. Osnovy farmatsevticheskoy terminologii. Toshkent, 2018.